

I YAZI

○ - **Senyor, ötüb keçmə, bir dayan, gəl bizə qoşul, birlikdə rəqsin dadımı çıxaraq!**

Onu səsləyən qarabəniz gözəlçənin çöhrəsində elə bir təbəssüm var ki, adamın canını alır. Qırmızı rəngli uzun libasının ətləklərinə əlvan saplardan iri güllər toxunub. Hürüklərinə bağladığı al çiçəklər isə onu qaraçı qızına yox, dəniz pərisinə bənzədir. Üstəlik, ətəyindən aşağı bir neçə rəngli lent sallanıb. Yəqin, bu gözəlçə oynayan-da bu lentlər də fırfıra kimi onun ətrafında dolaşır... Başlarına iri sombrero qoymuş iki gənc küçənin ortasında gitarada şux melodiya çalır, ispan dilində mahnı oxuyur. Çox açıq dekolte qara bəniz gözəlçə də qarşında elə oynayır ki, qəlbin rıqqətə gəlir. Bir də ayılıb görürsən ki, gözlərindən qılgıncım saçan bu küçə rəqqasəsinin ovsununa düşüb sən də oynayırsan, dərd-səri də birdəfəlik unutmusan, cibindəki pesolara qəpik-quruşunadək qızın başından səpmisən...

1971-ci ilin sonuna az qalıb. Qos-qoca Buenos-Ayres isə sanki dünyanın rəqs mərkəzidir. Elə bil bu nağıl şəhərin mayası tanqo ilə yoğrulub. İllah da ki, San-Telmo kommunasının (məkan, rayon mənasını verir - F.S.) qədim Plasa Dorreqa meydanı ətrafında. Gün ərzində, xüsusən də gecədən səhərədək gah orda, gah burda gənclər toplaşır, Latın Amerikasının rəqslərindən "çələng" qurur, tanqoda heyrətamiz bacarıq və ustalıq nümayiş etdirərək yarışirlar.

...Rəqqasənin əl çəkmədiyi 73 yaşlı kişi çalışır ki, bu dövətə məhəl qoymayıb yoluna davam etsin. Amma nə fayda? Küçədə bu qızın şirin dilindən can qurtarıb qaça bilən bir adamı mənə göstərə bilərsinizmi?

- Senyor, gəl, çəkinmə, mən içindəki məhəbbət çeşməsini oyadacam, gözlərindəki nisgil əriyib gedəcək, yetər ki, rəqs eləyəsən mənimlə...

- Hə... yaman yerdə yaxaladın məni. Sənə nə var ki? Üçdə alacağın yox, beşdə verəcəyən. Eh... Mənim gəyim çoxdan gedib, dəryada qərq olub... 50 il əvvəl rast gələydin... Sənə o dediyin məhəbbət çeşməsinin suyundan o qədər içirdim ki...

Qız ürəkdən qəhqəhə çəkib əlini onun çənəsinə toxundurdu:

- Elə indi də pis deyilsən a... maço, gözlərin güllür, deməli, canın suludur, senyor, - sonra gitara çalan gənclərə işarə elədi, - heç onlar da sənənlə ayaqlaşa bilməz...

Əslində qızın sözlərində bir həqiqət vardı. Əvvəla, kənardan ona kimsə 73 yaş verməzdi. Deyirlər, əsl hərbi qocalmır. Amma bəy nəslinə mənsubluğu da özünü göstərirdi. Səliqə ilə geyinmiş bu ucaboy, qədd-qamətli, üzü təmiz tərəş olunmuş, saçları qısa kəsilmiş və uzun illərdə ki, məcburi mühacir həyatı yaşayan Vəli bəyin qəlbi hələ də gənclik eşqi ilə döyünürdü.

Vaxtilə Qarabağda erməni qəsbkarlarına qarşı mərdliklə döyüşərək ad çıxarmış, hərbi sənətinin mahir bilicilərindən sayılan əfsanəvi azərbaycanlı sərkərdə Vəli bəy kim idi?

Xalq Cümhuriyyətinin yaradılmasını sevinclə qarşılayan Yadigarovlar nəslindən 8 nəfər zabıt Milli Orduda xidmətə başlayır. Onlardan biri, Vəli bəyin böyük qardaşı Davud bəy, Qarabağ və Zəngəzur döyüşlərində göstərdiyi igidliyə görə 1919-cü ildə general-mayor rütbəsinə layiq görülür. Vəli bəy dərhal Milli Ordu sıralarında xidmətə başlayır.

O, 3-cü Şəki süvari alayına eskadron komandiri təyin olunur və erməni quldurlarına qarşı döyüşlərdə əsl şücaət nümayiş etdirir.

Vəli bəy Sadıq bəy oğlu Yadigarov 1898-ci ildə Borçalının Təkəli kəndində zadəgan ailəsində anadan olmuşdu. Məşhur Azərbaycan şərqsünası Mirzə Cəfər Topçubaşova qohumluğu çatan atası Sadıq bəy oğlanlarını hərbi məktəbə yazdırır. Vəli bəy 1909-cu ildə Tiflis hərbi gimnaziyasına qəbul edilir.

Vəli bəy 1916-cı ildən Rusiyanın Əlahiddə Qafqaz Korpusunun süvari hissələrində xidmətə başlayır. I Dünya müharibəsini Qafqaz Cəbhəsində qarşılayan gənc kornet məşhur Brusilov hücumunda iştirak edir. Bir müddətlik 1-ci Dağıstan süvari alayında xidmətdən sonra Vəli bəy Artilleriya Zabıt Məktəbinə göndərilir. Lakin burulğanlar girdabına düşən Rusiyada inqilab başlayır. Peterburqda bolşeviklərin çevrilişi və Rusiyanın parçalanması nəticəsində ordu iflic vəziyyətinə düşür. Üstəlik, bolşeviklər bütün Rusiya ərazisində postlar quraraq keçmiş çar zabıtlərini axtarır, onları sorğu-sualsız güllələyirdi. Belə bir ağır vəziyyətdə Vəli bəy təhlükələrdən çəkinməyərək, 1918-ci ilin sentyabrında Azərbaycana döndür.

1920-ci ildə Azərbaycan XI Qızıl Ordu tərəfindən işğal edilir. Milli Ordu zabıtlərinin böyük əksəriyyəti çətin seçim qarşısında qalır. General Mehmandarov "Vətəndən ayrılmağa heç bir əsasım yoxdur" deyərək Azərbaycanda qalır və repressiyaların qurbanı olur. Bəzi hərbiçilər Türkiyə, Fransa, Almaniya və başqa ölkələrə mühacirət edir, digərləri isə bolşeviklərə qarşı mübarizəyə qoşulur. Vəli bəy Yadigarov 1920-ci ilin yayında 3-cü məşhur Qarabağ üsyanında iştirak edir, düşməne ağır zərbələr vurur. Üsyan yatırıldıqdan sonra silahı yerə qoymayan Vəli bəy Gürcüstana keçir və bolşeviklərə qarşı gürcü ordusu sıralarında mübarizə aparmağa hazır olduğunu bildirir. Lakin Gürcüstan da tezliklə bolşeviklərin işğalı altına düşür...

...Plasa Dorreqa meydanının mələyi hələ də ondan əl çəkməyib, ətrafında dövrə vurub rəqs eləyir. Qınayan olmasaydı, qıza qoşulub, o ki var oynayardı. Amma Vətəndən ayrı düşdükdən sonra sonuncu dəfə nə vaxt, kiminlə rəqs etdiyini xatırlamırdı. Ümumiyyətlə, haçansa rəqs etmişdimi? Heç o da yadında deyildi!..

Fərhad SABİROĞLU

Sonuncu tanqo